

MEDALION ISTORIC — N. IORGA

100 ANI DE LA NAȘTERE

MIHAIL BERZA

Ce reprezintă azi pentru noi, în această perspectivă a timpului ce-și așterne umbra peste ce a fost altădată, amintirea lui Nicolae Iorga? El rămîne mai întîi Profesorul, cel care și-a dat ca rost vieții formarea morală a poporului din care făcea parte. O întreagă religie a muncii, a faptei creatoare, expresie a unor energii sufletești descătuse și slujind societății căreia-i aparții, se desprinde din tot scrisul lui Iorga, ca și, deopotrivă, din exemplul său de neostenit ctitor. Un indemn permanent, apoi, la solidaritatea națională și umană, sentimentul viu al răspunderii fiecăruia dintre noi față de toți semenii noștri. Credința nebiruită, în sfîrșit, în drepturile imprescriptibile ale poporului său la stăpînirea liberă a pămîntului pe care s-a născut, în virtuțile acestui popor de mari tradiții, în capacitatea sa de a îmbogăți civilizația omenirii cu expresia originală a sufletului său. Dar și, mai departe, încrederea în om, în viitorul societăților umane, în triumful, peste orice piedici, al idealurilor de libertate și justiție, al unei omeniri de națiuni libere și solidare între ele.

Vie se păstrează și opera sa de istoric. Orice pagină de Iorga continuă să fie un stimul pentru gîndirea independentă, ceea ce face, pînă la urmă, să fie indiferent dacă ești ori nu de acord cu cele afirmate de dînsul. Și aici, în scrisul istoric al lui Iorga, alături de masa de informații cu care a hrănit cercetarea, de interpretările permanent valabile sau de cele de la care poți porni pentru o interpretare nouă, de viziunea, de atîtea ori grandioasă, a unor imense desfășurări istorice, de exemplul însuși al actului de curaj de a înfrunta prin cugetare personală întreaga devenire a omului, de la primele sale manifestări pînă la complexele societăți contemporane, găsești indemnuri de valoare permanentă. Cel dintîi e cel al integralității vieții istorice. Nici un fenomen istoric, oricît de mărunț ar fi el, nici un detaliu din viața unei societăți, fie el de orice natură, nu se ridică singuratic, nu trăiește numai prin sine și de aceea nu poate fi studiat numai în sine. Totul se leagă, totul e prins într-o plasă de nesfîrșite legături, într-un lanț de cauzalități complexe, ce urcă și coboară în timp și se desfășoară în spațiu. Istoricul trebuie să fie permanent animat de acest sentiment al unității organice a fenomenelor, de nevoia integrării continue a oricărui detaliu în ansambluri tot mai vaste. De aceea, nici o specializare nu e suficientă, oricît de necesară ar fi ea, ci, dincolo de tot ce se poate aduna din cultivarea metodică și în adîncime a unui anumit cîmp istoric — fie prin încadrarea cronologic sau geografic limitată, fie prin mîrginirea cercetării personale la un anumit aspect al vieții istorice — veșnic trebuie să rămînă prezentă viziunea întregului pe care aceasta l-a constituit. Nu e vorba de invitația la nici un fel de diletantism, ci de nevoia unei pregătiri istorice suficient de largi pentru oricare specialist, ca să-i poată conferi orizontul neapărat necesar înțelegerii propriului său domeniu de specialitate.

Istoria nu se scrie decit după izvoare. Ea nu cuprinde numai atit cît spun acestea, nu e reproducerea lor cu alte cuvinte, istoricul are, evident, mijloacele sale de completare a datelor izvorului, deopotrivă de legitime ca și în alte domenii ale științei. Dar el trebuie să păstreze permanent contactul cu izvoarele nu numai pentru ceea ce dau ele ca informație, ci și, cum sublinia acest mai mare cititor de izvoare dintre istorici, „pentru a avea legătura necesară cu realitățile omenești în propriul lor mediu“.

Pregătirea istoricului trebuie întregită prin participarea la viața contemporană, căci, pentru a relua cuvintele lui Iorga, „viața care se desfășoară e cel mai bun învățător pentru a ne desluși viața a cărei desfășurare s-a isprăvit“.

Cu aceasta am ajuns la marea misiune a istoricului, aceea de a învia viața de altădată. El e dator să nu uite niciodată că materia sa rămîne studiul succesiunii unor societăți care au fost mai presus de orice mari unități de viață și care se cer restituite în această plinătate a existenței lor. Aici stă, poate, suprema lecție de istoric a lui Iorga și măiestria cercetătorului trecutului va consta totdeauna în integrarea celor mai exigent științifice analize, într-o viziune care să păstreze, fără de nici o concesie literaturizării, freamătul viu al celor ce ne-au precedat, cu truda și cu visele lor, pe acest „pămînt al oame-nilor“.

Iorga rămîne, de asemenea, pentru noi unul dintre cei mai mari scriitori de limbă română. Valori artistice permanente te întîmpină la tot pasul în paginile sale: evocarea epică a unor mari evenimente în scrisul său istoric, notații de peisaje de natură sau de peisaj cultural în numeroasele sale cărți de călătorie, reconstituiri de medii de cultură în scrierile sale de istorie literară, figuri contemporane zugrăvite și judecate în seriile de „oameni care au fost“, discursuri de amplă respirație și incisive articole de ziar, coborîrea în propriul său trecut pentru a recompune o întreagă lume a amintirii, dar și a urmări formația spirituală a unui tînar de geniu — mă refer, se înțelege, la incomparabilul prim volum din *O viață de om, așa cum a fost* —, sînt tot atîtea fețe ale geniului său multiplu, care-i asigură prezența vie — așa cum și-a dorit-o desigur — în sufletul poporului român.